

Mødet den 28. Marts.

⁸⁷/₇₇. Efter at have modtaget Bygningskommissionens Erklæring over den i Byraadets forrige Møde fremlagte Skrivelse fra Tobaksfabrikant Sørensen overdrog man til Knudsen og Hald paa ny at forhandle med Andrageren om en projekteret ny Bygningslinie. (Se Mødet den 11. April.)

⁶⁰/₇₈. Fra Vandværksudvalget forelaa Beretning om den i forrige Møde ommeldte Forhandling med Amtsraadets Delegerede angaaende Klapsluserne. Da Udvalget over for Amtsraadets Delegerede havde høvdet, at den faktisk bestaaende Tilstand hvilede paa et kontraktmæssigt Grundlag, og Amtsraadet ikke havde kunnet paa- vise en Ordning, der afgjort bedre end den nuværende skaffede Bandet friere Afløb, samtidig med at den forhindrede det salte Vand fra at trænge op til Vandværket, havde man erkjendt, at en anden Ordning ikke for Tiden kunde tilvejebringes.

⁶²/₇₈. Ved 2. Behandling af det i forrige Møde fremlagte Andragende fra Byens Netsvidner bevilgedes hver af disse for i Aar et midlertidigt Tillæg til Lønningen af 50 Kroner.

⁶⁷/₇₈. Fra Skomager Josephsen i Baldemarsgade fremlagdes et Andragende om at erholde Magelæg af et vist, nærmere betegnet Stykke af Grunden til det nye Garnisonsshygehus, Matr. Nr. 1294, mod et Stykke af den ham tilhørende Grund, Matr. Nr. 190 c fra Marselisborg.

Sagen udsattes til Mødet den 11. April.

⁶⁸/₇₈. Indenrigsministeriet havde under 8. d.s. forlangt Byraadets Erklæring over et Andragende fra Smedemester J. H. Jørgensen, hvori han som Formand for Smedelavet i Aarhus anholder om allerhøjeste Stadfæstelse paa nye Vedtægter for dette Lav.

Man besluttede at søge nærmere Oplysninger, forinden Erklæring afgives. (Se Mødet den 11. April.)

— Desuden behandlede i dette Møde et Udstykningsandragende, et Andragende om Myndighedsbevilling og vedtoges Afgangslister for forskellige Restancer af Kommuneskatter i Regnskabet for 1877.

Mødet den 4. April.

⁶¹/₇₆. Fra Formanden for Rigsdagens Folketing var modtaget Aftryk af vedkommende Udvalgs Betænkning angaaende det af Byraadet

i Forening med Byraadet i Kalundborg til Tinget indgivne Andragende om en dobbelt daglig Postdampstibsforbindelse mellem Kalundborg og Aarhus, med Underretning om, at Folketinget for sit Vedkommende havde ladet det bero herved (se Byraadsforhdl. for f. A. Side 22, 65, 66, 80, 82 og 86). Idet der i den nævnte Udvalgsbetænkning henvises til en tidligere Erklæring over et lignende Andragende fra de to Byer, udtales det, at det maa forekomme Udvalget uvist, om de Fordele, Ruten frembyder, opveje de Ofre, den kræver, hvorfor Udvalget ikke har fundet Anledning til at foretage nogen Indstilling.

Byraadet besluttede ikke for Tiden at foretage videre i denne Sag.

^{17/77.} Efter Indstilling af Skoleudvalget besluttede man at andrage hos Kirke- og Undervisningsministeriet om Samtykke til fremdeles at maatte lade Overlærerembedet ved 2. Borgerdrengeskole henstaa ubesat indtil det ved den forestaaende Skolereform bliver afgjort, om Skolen skal nedlægges eller ikke. (Se Mødet den 17. Novbr. f. A. og den 23. Maj d. A.)

^{40/77.} Fra Udvalget for en Omordning af de kirkelige Forhold (se Mødet den 4. Oktbr. f. A.) var fremkommet Udkast til en Indstilling til Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet, hvilket Udkast Byraadet godkjendte, hvorefter Indstilling vil være at underskrive i næste Møde.

^{260/77.} Fra Havneudvalget forelaa Indstilling om Besvarelsen af Indenrigsministeriets Bemærkninger til Havnens Budget for 1878.

Byraadet henholdt sig til Udvalgets Forslag, idet man samtidig approberede, at der fremtidig beregnes Havnebudet en fast aarlig Løn af 240 Kroner.

^{283/77.} Angaaende den i Mødet den 12. Juli f. A. omhandlede Smøge imellem Søndergade og Østergade var fra Bygningskommissionen modtaget følgende Erklæring af 13. Febr. d. A.:

„I Anledning af at Byraadet var blevet opmærksomt paa, at der for nylig var blevet opført en 2 Etages Bygning med Udgang til den Smøge, der fra Østergade strækker sig bag Husene mod Gaden til Søndergade, og da Samme maatte anse en saadan Bebyggelse af Smøgen for uheldig, tog Byraadet i sit Møde den 12. Juli 1877 Beslutning om at udbede sig Bygningskommissionens Erklæring meddelt, om der ikke maatte have Midler til at forhindre en yderligere Bebyggelse af den nævnte Smøge med Udgang til denne.

Bygningskommissionen, der deler Byraadets Ønske i saa Henseende, har gjentagende dels undersøgt Forholdene paa Stedet,

dele forhandlet om Sagen. Smøgen maa jo anses for privat, d. e. de Grundejere, der have Grunde stødende til den, maa anses for Ejere af Smøgen med Forpligtelse til at vedligeholde den, men paa den anden Side kunne de end ikke enes om at nedlægge den, da det Offentlige maa anses for at have Hævd paa Passage derigjennem. Men af de private Ejeres Ret fremgaar, at de maa kunne bebygge deres op til Smøgen stødende Baggrunde. Efter dette umiddelbart i Byggelinien mellem den tilstødende Grund og Smøgen, anser Bygningskommissionen sig for berettiget til at forbyde Anbringelse af Udgang, ja endog Binduer imod Smøgen i den nye Bygning; men trækkes denne blot 1 Alen ind paa egen Grund, ser man ikke, at Byggeloven giver Ret til at forbyde saadan Anbringelse, hvorimod der mulig af Bygningsvedtægten af 3. April 1868 § 1 kan udledes en Ret for Bygningskommissionen til at fordre Anbringelse af Stakit eller Plankværk i Skjellinien, forudsat at det mellem denne og Bygningen ledige Areal benyttes som Have eller Gaardsplads. Lades det uden saadan Benyttelse, bortfalder Bygningskommissionens Ret i saa Henseende.

Vi gaa ved Foranstaaende ud fra den Forudsætning, at da alle Grunde mod Smøgen høre til Bygninger, der vende ud mod anden Gade, kan der ikke være Tale om Udstykning af disse Grunde saaledes, at der skulde opstaa selvstændige Byggegrunde mod Smøgen, med andre Ord, at der kun kan være Tale om Opsørelse af Bagbygninger til Forbygninger, der vende mod anden Gade, hvad ogsaa er Tilfældet med Hensyn til den allerede opførte Bygning. I andet Fald vil Bebyggelse let kunne forhindres saavel i Henhold til Byggelovens § 2 og § 20 som Byvedtægten § 47."

Man besluttede paa ny at henvende sig til Kommissionen med Forespørgsel om, hvorvidt en Bagbygning, der vender ud til den omhandlede Smøge og udelukkende har Udgang fra denne af, kan bevare Karakter som saadan. (Se Mødet den 6. Juni.)

^{4/78.} Fra Indenrigsministeriet var gjennem Amtet modtaget en Skrivelse af 10. f. M., hvori Kammerraad, Ingeniør J. Bruhn fremsætter forskjellige Bemærkninger til det i Følge Beslutning i Mødet af 24. Jan. til Approbation indsendte Forslag til Udbedring af den stete Skade paa Bolværket ved Kjølhalepladsen.

I Henhold til Havneudvalgets paa Havneingeniørens Erklæring støttede Indstilling, der navnlig indbefatter Foretagelsen af adskillige af Kammerraad Bruhn foreslaaede Forstærkninger af det nye

Bæret, besluttede man at andrage om Ministeriets Samtykke til, at den tidligere beregnede Udgift forhøjes med 500 Kroner eller til i alt 7,500 Kroner. (Se Mødet den 23. Maj.)

²²/₇₈. I Overensstemmelse med en af Brolægningsudvalget over Kjøbmand Johansens i Mødet den 7. Febr. fremlagte Tilbud om Kjøb af Markedspladsen for Fedekvæg afgiven Erklæring vedtog Byraadet for Tiden ikke at ville afhænde denne Plads, hvorhos man — paa dertil under Forhandlingernes Gang givne Anledning — tillod det nævnte Udvalg, efter nærmere Forhandling og Overenskomst med Forstjønnelesudvalget, at benytte en Del af den Plads, der ligger sønden for Spanien, til Dplag af Sten.

⁴⁰/₇₈. Politimesteren havde ved Fremsendelsen af en optagen Politirapport Klaget over den Tilstand, hvori Overkørslerne fra Jægergaardsvæjen til den saakaldte Skt. Annagade og til Gaden i Willes Toft for Tiden befinde sig.

Sagen overgaves til Rejudvalget. (Se Mødet den 7. f. M.)

⁵⁴/₇₈. Efter Modtagelsen af Havneudvalgets i Mødet den 14. f. M. forlangte nærmere Erklæring over Anskaffelsen af en Dampbugserbaad til Havnen besluttede Byraadet i Overensstemmelse med Udvalgets fornyede, med den tidligere stemmende Indstilling at søge Ministeriets Samtykke til, at det til en saadan Baad budgetterede Beløb forhøjes til 30,000 Kroner. (Se Mødet den 20. Juni.)

⁷⁴/₇₈. Under 5. Juli 1873 blev det overdraget Skoleudvalget i Forening med Kors og Kraiberg at tage Spørgsmaalet om en Omordning af Byens Borger- og Almueskolevæsen under Overvejelse (se Byraadsforhdl. for f. A. S. 74). Fra dette Udvalg, i hvilket under 11. Marts 1875 Mørk var indsat i Stedet for den da afdøde Kors, forelaa nu en Indstilling, som her følger fuldstændig, tillige med 3. Bilag:

„Det af Byraadet i dets Møde den 5. Juli 1873 nedsatte Udvalg til at tage under Overvejelse en Omordning af Byens Borger- og Almueskolevæsen, bestaaende foruden Skoleudvalget af Byraadsmedlemmerne Rancelliraad Kors og Overlærer Kraiberg, traadte sammen den 13. Septbr. f. A. og valgte Funch til Formand. Efter at have indhentet Oplysninger fra Kjøbenhavn, Odense, Viborg og Svendborg, hvilke Byers Skolevæsen uhlig var omordnet eller i Færd med at omordnes, begyndte Udvalget sine Forhandlinger den 27. Marts 1874, og i en Række Møder fremmedes Sagen saa vidt, at der opnaaedes Enighed om adskillige Hovedpunkter; men ved Kors's i samme Efteraar indtraadte Sygdom og i Februar n. A. paafølgende Død af-

brødes Forhandlingerne, som atter optoges, da Konsul Mørk af Byraadet den 11. Marts var udvalgt til at indtræde i hans Sted, men fremmedes paa Grund af forskellige Forhindringer egentlig først ret ved en Række Møder i 1876 og afsluttedes foreløbig (den 26. Oktbr.) ved Vedtagelsen af et Udkast til „Grundtræk til en Omordning af Aarhus Kjøbstads Borger- og Almueskolevæsen“. Derefter tilkaldtes efter den Udvalget af Byraadet givne Bemyndigelse under 12. Januar 1877 Skolekommissionens øvrige Medlemmer, nemlig Pastor Seidelin, Stiftsprovst Boesen og Kaptajn Baumann tillige med Overlærerne Olsen, H. Nielsen og E. Meyer. Af det saaledes forstærkede Udvalg diskuteredes dernæst i en Række Møder fra 24. Jan. til 16. Maj 1877 ovennævnte Grundtræk og vedtoges i en noget forandret Skikkelse, hvilke derefter overgaves til Underudvalg til Udarbejdelse af noget nærmere bestemte Planer for de enkelte Skoler. Da disse endelig vare komne tilstede i Februar 1878, holdtes afsluttende Fællesmøde den 11. og 13. Marts, hvori Grundtrækkene og Underudvalgsbetænkningerne væsentlig godkjendtes.

I disse „Grundtræk til en Omordning af Aarhus Kjøbstads Borger- og Almueskolevæsen“ findes altsaa Udtrykket for Resultaterne af det nedsatte Udvalgs Forhandlinger, og det er de deri indeholdte Forslag, vi herved skulle tillade os at forelægge Byraadet.

De ere saa lydende:

1.

„Den Borger-Drengeskole ophæves med 1—2 Aars Baryl, og Eleverne gaa ved Reformens Ikræfttræden efter Forældrenes Valg over til den ene eller anden af Kommunens Skoler.

2.

Der oprettes „Forskoler“, Forberedelsesskoler, for Børn fra 7 (6) til 9 Aars Alder i forskellige Dele af Byen.

Undervisningen i disse, ca. 3 Timer om Dagen, gives af Lærerinder, og Tallet af Elever maa ikke overstige 30 i hver Klasse.

Eleverne skulle i Regelen være adskilte efter Køn. Nogle af disse Skoler skulle være Betalingskoler.

Fra disse Skoler gaas efter en Prøve over til den ene eller den anden af Kommunens Skoler efter Forældrenes Valg.

3.

Friskolen, som i Fremtiden kaldes „Byskolen“, bliver fremdeles Skole med Halvdagsundervisning og uden Betaling, for Børn fra (8) 9 til 14 Aars Alder, men forbedres ved Udvidelse af Skoletiden indtil 4 daglige Undervisningstimer foruden Gymnastik og Sang, ved Optagelse af tildels nye Fag [Historie, Geografi, Naturhistorie, Tegning og Naturlære (i øverste Klasse)] og ved Indskrænkning af Elevantallet i hver af Klasserne til i Regelen 30.

4.

1ste Borger-Drengeskole, der i Fremtiden kaldes „Aarhus Realskole“, for Børn i 9 til 15 Aars Alder, for Betaling, faar det Formaal igjennem 6 etaarige Klasser at føre Disciplene saa vidt, at de ved Udgangen af Skolen kunne fyldestgøre Fordringerne ved Realafgangsexamen af lavere Grad. Planen for denne Skole bør derhos lægges saaledes, at der gjennem de 5 yngste Klasser — eller efter Omstændighederne gjennem de 4 yngste Klasser og en særlig affluttende 5te Klasse — bibringes de Elever, som udtræde i 14 Aars Alder, en afrundet, for det borgerlige Liv afpasset Realdannelse.

5.

Borgerpigeskolen, der i Fremtiden kaldes „Betalingsskolen for Piger“, for Børn i (8) 9 til 14 Aars Alder, bliver i det Væsentlige den samme som hidtil, men med nogen Udvidelse af Undervisningen i Historie og Geografi, Tilføjelse af Naturlære (i øverste Klasse) og (maaste) Udeladelse af Tyf.

6.

Undervisningen i Haandgjerning i Pigeskolerne bliver forpligtende for alle Elever, indlemmes i den almindelige Undervisningsplan og meddeles af Lærerinder (i Haandgjerning), som i Regelen ogsaa bør kunne give Undervisning i andre Fag.

7.

Ligesom der overhovedet bliver at henvende særdeles Opmærksomhed paa Undervisningen i Gymnastik, saaledes bliver der at stræbe hen til ogsaa at gjøre Pigebørnene delagtige i denne.

8.

For alle Skolerne, med Undtagelse af den nuværende Friskole, blive efterhaanden nye Lokaler at opføre, som svare til Undervisningens og Sundhedens Løb.

9.

For alle Skoler bliver at indrette og anskaffe saa meget som muligt af, hvad der i den nyere Tid er opfundet af Apparater og desl. til Undervisningens Fremme.

10.

For at føre Lister over skolepligtige Børn og vaage over, at disse søge Skole, for at have Tilsyn med de private Skoler og for overhovedet at gaa Skoleudvalg og Skolekommission til Haande ved Udførelsen af deres Forretninger ansættes en „Skoleinspektør“, som vælges af Byraadet med Skoledirektionens Samtykke.“

Hertil skulle vi knytte nogle oplysende og orienterende Bemærkninger.

Der har fra første Færd været fuldstændig Enighed i Udvalget om, at Hovedvægten bør lægges paa Forbedring af den egentlige Almuestole, den hidtil saakaldte „Friskole“, ved hvilken Kommunen fyldestgjør den ifølge Lovgivningen Kommunen paa-liggende Forpligtelse til at sørge for den opvoksende Slægts Undervisning og Opdragelse. Hvad der hidtil har været til Hinder for at naa et tilfredsstillende Maal i denne Henseende er paa den ene Side, at der her i Byen bestaar en Mangfoldighed af Skoler for Smaabørn, som i usunde Lokaler faa en højt mangelfuld Begyndelsesundervisning af Individider, der til-dels mangle alle Betingelser for at være Lærere og Lærerinder. Den rette Grundvold for senere Fremgang kommer derved for mange Børns Bedkommende til at mangle paa en som oftest uoprettelig Maade. Til at modarbejde denne Brøst sigter Oprettelsen af „For-skolerne“, Forberedelsesskoler for Børn i Alderen fra 7 til 9 Aar, i forskellige Dele af Byen, som skulle ledes af Lærerinder. Paa den anden Side har de ældre Børns Fremgang (i Friskolen) været hæmmet ved Overfyldning med Elever i Klasserne og ved den altfor indskrænkede Skoletid. Paa begge disse Mangler raades Bød i den omordnede „By-skole“ ved Indskrænkning af Elevantallet i de enkelte Klasser og Udvidelse af

Undervisningstiden, hvorved det gjøres muligt baade at gjøre Undervisningen frugtbarere for alle Elever og dels at gjøre den fyldigere i tidligere optagne Fag (Modersmaalet, Historie og Geografi), dels at optage nye Fag (Naturkundskab og Tegning), som ikke hør savnes. For at særdeles begavede Børn ikke skulle savne Lejlighed til yderligere Uddannelse, er det paatænkt at gjøre Oergangen til højere Undervisningsanstalter mulig for Saadanne. — For Pigeskolens Vedkommende vil en væsentlig Fordel være vunden derved, at Undervisningen i Haandgjerning, som hidtil næppe Halvdelen af Eleverne har nydt godt af, gjøres forpligtende for alle, medens den samtidig optages i den almindelige Undervisningsplan og indskrænkes til en rimelig Tid.

For Børn, hvis Forældres Vilkaar tillade dem baade at undvære Børnenes Bidrag til deres Underhold ved eget Arbejde og at anvende noget til Skolepenge og Skolemateriale, anser Udvalget det for billigt og tjenligt, at der aabnes Udgang til at opnaa en højere Undervisning paa lempeligere Vilkaar, end dette er muligt gennem de private Skoler, fordi Samfundets aandelige og materielle Udvikling derved fremmes. Det anbefaler derfor Vedligeholdelsen af „Betalingsskolen for Piger“, ved hvilken der tilsigtes en efter fornuftigt Hensyn til det Nyttige og visse Samfundslags Livsvilkaar afsættet noget udvidet Undervisning, og af den højere Borger-Drengeskole, „Realskolen“, hvis Formaaels Opnaaelse i større Omfang formentlig vil støttes derved, at der gives Skolen en saadan Indretning, at den kan fyldestgjøre Fordringerne ved „Realafgangsexamen af lavere Grad“. At Antallet af Elever i disse Skoler bliver begrænset, betragtes som en berettiget Følge af, at der paa dette Punkt ikke foreligger nogen Forpligtelse for Kommunen. Til at vedligeholde den nu bestaaende „2den Borger-Drengeskole“ finder Udvalget ikke at der er den mindste Grund, da denne Skole, som giver Halvdagsundervisning, allerede nu efter den Forbedring, som „Friskolen“ efterhaanden har modtaget, ikke kan siges at staa over denne og i alt Fald vil komme til at staa betydelig tilbage for den omordnede „Byfskole“.

J Tillid til, at det ærede Byraad vil bifalde de forelagte Grundtræk i Almindelighed, skulle vi med Hensyn til Gjennemførelsen i det Enkelte tillade os at foreslaa Følgende:

1. Byraadet vedtager at erhverve Undervisningsministeriets Samtykke til Nedlæggelse af 2den Borger-Drengeskole,

- fra 1. Novbr. 1879, hvis daværende Elever efter Forældrenes Valg gaa over til Bystolen eller den nuværende 1ste Borger-Drengeskole, paa Betingelser, som blive nærmere at bestemme.
2. Byraadet vedtager at opføre en ny Bystolebygning med Oberlærerbolig og Gymnasiehus paa Frederiksbjerg til Optagelse af skolepligtige Børn i den syd for Aaen beliggende Del af Byen, hvilken Bygning skal kunne tages i Brug den 1. Novbr. 1879.
 3. Byraadet vedtager, at der betimelig træffes de for nødne Foranstaltninger til, at Bestemmelserne om den nye Ordning af Bystolen og dennes Forstole kunne træde i Kraft fra samme Tidspunkt.

De mere detaillerede Planer for disse Skoler medfølge som Bilag (se Bilag 1 og 2). De for de to andre Skoler udarbejdede detaillerede Planer ville blive forelagte, naar der bliver at tage Beslutning med Hensyn til disse.

I det udvidede Udvalg blev der gjort Forslag til at udarbejde en Plan for Byens Skolevæsen, navnlig Almueskolevæsenets, Forbindelse med det lærde Skolevæsen, og til en Forbedring af Lærerlønningerne; men Udvalget har med Hensyn til det Første henholdt sig til den Betragtning, at en Ordning af dette Forhold ikke kan ske uden Lovgivningens Medvirken og derfor rettest bør forbeholdes Lovgivningsmagts Initiativ, og indskrænker sig med Hensyn til det Sidste til at udtale sig for Ønskeligheden af, at Lærernes Aar til Skolevæsenets Løn yderligere forbedres.

Et Tilbud fra Hr. Cand. theol. Skolebestyrer Fenger om Optagelse til Videreuddannelse af Elever fra Bystolen i hans „private Realskole“ fremsendes hermed efter hans Begjæring til Byraadet. (Se Bilag 3.)

Århus i Udvalget for en Omordning af Kjøbstadens Borger- og Almueskolevæsen den 28. Marts 1878.

Cl. Funch. J. P. Seiersen. Skovby. J. M. Mørt.
Kraiberg.“

Plan
til
Forberedelses-skoler i Aarhus Kommune.

1.

Der oprettes 4 For-skoler, Forberedelses-skoler, for Børn i Alderen fra 7 (6) til 9 Aar i Aarhus By, som maasse bedst, især af økonomiske Hensyn, kunne have Bygning tilfælles med de øvrige kommunale Skoler, men dog i særskilte Afdelinger af Bygningen og med særskilt Gaard.

2.

Det anses nødvendigt, at en af Skolerne lægges i den nordlige, og en i den sydlige Del af Byen.

3.

Disse 2 Skoler blive Fristoler, de 2 andre Betalings-skoler, og Betalingen i de sidste sættes til 1 Krone om Maanedens.

4.

De 4 Forberedelses-skoler skulle kunne optage 600 Børn, saaledes at de 2 Fristoler rumme hver 180 Børn, de 2 Betalings-skoler hver 120 Børn.

5.

I hver Klasse maa være indtil 30 Børn, saa at Skolerne saa henholdsvis 6 og 4 Klasser.

6.

I Betalings-skolerne optages Børn i Regelen kun 2 Gange om Aaret, i Fristolerne saa vidt muligt ligesaa.

7.

Med Hensyn til Børnenes Fremgang og Dyrkning deles Klasserne kun i: nederste og øverste Klasse. I den første under-vises 3 Timer daglig, i den sidste 4 Timer.

8.

Undervisnings-gjenstandene ere: Religion, Læsning og Ret-skrivning, Regning, Skrivning samt nogle Timer ugentlig For-standsøvelser, og i øverste Pigeklasse Haandgjerning.

Skolens Formaal er:

- i Religion, at Børnene lære at kjende de vigtigste Personer og Begivenheder af den gamle og den nye Pakt, de 10 Bud, Trosartiklerne og Fadervor;
- i Læsning, at de læse rigtig og tydelig;
- i Rettskrivning, at de skrive nogenledes rigtig efter Bog og Diktat;
- i Regning, at de kunne lægge sammen, trække fra, multiplicere og dividere, det Sidste dog kun med eet Siffer;
- i Skrivning, at de kunne skrive Sammenkrift med latinske Bogstaver.

10.

Der afholdes aarlig en Prøve over Børnene, og de, som bestaa Prøven, have Ret til at optages i de andre kommunale Skoler.

11.

Ved disse Skoler undervises af Lærerinder, og ved hver Skole ansættes en i Regelen examineret Lærerinde som Bestyrerinde.

Plan
for
Byskolen i Aarhus.

1.

Byskolen er bestemt for alle skolepligtige Børn fra (8) 9 til 14 Mars Alder, som ikke paa anden Maade modtage lovbefaleet Undervisning.

2.

Optagelse i Skolen finder i Regelen Sted 2 Gange om Aaret, i Begyndelsen af Maj og November, for Børn i Forberedelsesskolen ifølge den der afholdte Prøve, for Børn, som ikke have søgt denne, efter Udfaldet af en i Skolen foretagen Prøve.

3.

Skolen bestaar af 4 fremskridende Klasser, — efter Elevernes Antal med flere jævnsides løbende Afdelinger, — de 3 nederste etaarige, den øverste toaarig.

4.

I hver Klasse maa kun optages indtil 35 Elever, og Gjennemsnitstallet for alle Klasser skal være 30.

5.

Undervisningstiden er i de 4 Vintermaaneder, fra November til Marts, fra Kl. 8—12 og fra 1—5, i den øvrige Del af Aaret fra Kl. 7—11 (12) og fra 1—5 (6). Løverdags Eftermiddag gives ingen Undervisning.

6.

Skolen bestyres af en Overlærer. Undervisningen besørges af faste Lærere og Lærerinder, som ansættes med Forpligtelse til at læse 36 ugentlige Timer, ved Drengeskolen ubelukkende af Lærere, ved Pigeskolen fortrinsvis af Lærerinder. Antallet af de faste Lærere og Lærerinder skal være lige med det halve Antal af de definitivt oprettede Klasser. De Timer, der efter Planen skulle læses ud over 36 Timer ugentlig, besørges enten af de faste Lærere, for saa vidt disse dertil ere dygtige og villige, dog ikke ud over 44 ugentlige Timer, eller af Timelærere og Time-lærerinder.

7.

Undervisningsgjenstandene ere: Religion, Dansk, Historie, Geografi, Naturkundskab (Naturhistorie og Naturlære), Regning, Skrivning, Tegning, Gymnastik og Sang; for Pigeskolen tillige Haandgjerning.

8.

Skolens Formaal er betegnet ved følgende Angivelse af Undervisningens Omfang i de forskjellige Fag:

Drengeskolen:

Religion. Kristendomskundskab efter Balslevs Lærebog. Bibelhistorie efter Samme, men noget udvidet ved tilføjet Fortælling, med en Fremstilling af Hovedbegivenhederne af Kirkens Historie. Bibellæsning. Salmer.

Dansk. Tydelig og smuk Dplæsning af Prosa og Poesi. Sprog-lære. Noget Kjendskab til Hovedforfatterne, navnlig Digterne, ved Dplæsning af udvalgte Stykker. Skriftlig Brug af Modersmaalet med Sikkerhed i Hetskrivning og Skille-tegnes Brug ved Gjenfortælling o. desl., Dvelse i Af-fattelse af Breve, Regninger o. desl. Skriftlæsning.

Geografi. Oversigt over hele Geografien efter en kort Lærebog.
Historie. Oversigt over Verdenshistoriens vigtigste Begivenheder efter en fragmentarisk Bog, samt Danmarkshistorie saa udførlig som muligt.

Naturhistorie. Et ved Forevisning af Naturgjenstande og Afbildninger erhvervet Kjendskab til endel Dyr, fornemmelig af de højere Klasser, navnlig indenlandske, og Planter, ligeledes navnlig indenlandske og saadanne udenlandske Kulturplanter, som ere blevne almindelig bekjendte i vore Husholdninger.

Naturlære. Ved Fortælling og Forevisning vækkes Opmærksomheden for Naturforhold og Naturlove.

Regning. Reguladetri med hele og brudne Tal, Procentregning, Decimalbrøk, Fladers og Legemers Beregning.

Tegning. Frihaandstegning efter Fortegninger, simple Ornamente og fritstaaende Klodser. Eleverne lære at bruge Lineal, Passer og Ridsesjjer til simple, for dem forstaaelige Konstruktioner.

Skrivning. En tydelig og smuk latinsk Haandskrift.

Sang. Eleverne lære at synge endel Salmer og Folkesange lære Moderne saaledes, at de i øverste Klasse kunne synge flerstemmige Sange.

Pigeskolen:

Da Timetallet i de fælles Fag omtrent er det samme som i Drengeskolen, tilsigtes ogsaa her væsentlig det samme Maal som i denne.

Haandgjerning. Strikning og Linnedsyning saavel af grovere som finere Art. Navnesyning. Lapning og Stopning. Tilfæring af et Stykke Linned.

Undervisningstiden er delt mellem de forskellige Fag paa følgende Maade:

Drengeskolen:

Fagene:	1. Kl. (8) 9—10 Aar.	2. Kl. 10—11 Aar.	3. Kl. 11—12 Aar.	4. Kl. 12—14 Aar.	D-Klassen.
Religion	3 Timer	3 Tim.	3 Tim.	2 Tim.	4 Timer
Danst	(6) 7 —	(6) 7 —	(6) 7 —	7 —	9 —
Regning	4 —	4 —	4 —	4 —	4 —
Skrivning	(3) 4 —	3 —	2 —	2 —	3 —
Tegning	" —	(„) 1 —	(„) 1 —	(„) 2 —	" —
Historie	(„) 1 —	(„) 1 —	3 —	3 —	2 —
Geografi	(„) 1 —	(„) 1 —	2 —	2 —	2 —
Naturhistorie	" —	" —	} („) 2 —	} („) 2 —	" —
Naturlære	" —	" —			" —
Ugentlig...	20 Timer	20 Tim.	24 Tim.	24 Tim.	24 Timer

Desuden Gymnastik og Sang 4 Timer ugentlig.

Anm. I Wintermaanederne sker følgende Indskrænkning i Fagene: Naturhistorie og Tegning falde bort i 4. og 3. samt 1 Time Danst i 3. Klasse; Historie og Geografi bortfalde i de øvrige Klasser, samt 1 Time Danst og 1 Time Tegning i 2., 1 Time Danst og 1 Time Skrivning i 1. Klasse.

Pigeskolen:

Fagene:	1. Kl. (8) 9—10 Aar.	2. Kl. 10—11 Aar.	3. Kl. 11—12 Aar.	4. Kl. 12—14 Aar.	D-Klassen.
Religion	3 Timer	3 Tim.	3 Tim.	2 Tim.	4 Tim.
Danst	(6) 7 —	6 —	(6) 7 —	6 —	(7) 8 —
Regning	(3) 4 —	3 —	3 —	3 —	(3) 4 —
Skrivning	(2) 3 —	3 —	2 —	2 —	3 —
Tegning	" —	" —	(„) 1 —	(„) 2 —	" —
Historie	" —	(„) 1 —	2 —	2 —	(„) 1 —
Geografi	(„) 1 —	(„) 1 —	2 —	2 —	(„) 1 —
Naturhistorie	" —	" —	1 —	} 2 —	" —
Naturlære	" —	" —	" —		" —
Haandarbejde	(4) 5 —	(4) 5 —	5 —	5 —	5 —
Ugentlig...	23 Timer	22 Tim.	26 Tim.	26 Tim.	26 Tim.

Desuden Sang 2 Timer ugentlig.

Anm. I Vintermaanederne bortfalde Naturhistorie og Tegning, samt Historie og Geografi i 1. og 2. Klasse og i D-Klassen; desuden 1 Time for hvert Fag, hvor der er tilføjet et Tal i Klammer.

10.

Undervisningen i Haandgjerning er forpligtende for alle Elever og gives af faste Lærerinder og Timelærerinder, ved hvis Valg der især tages Hensyn til Dygtighed i dette Fag, men som dog i Regelen bør være i Besiddelse af en saadan Dannelse, at de ogsaa kunne overtage Undervisningen i andre Fag.

11.

For Børn, som antages ikke at kunne gennemgaa Skolen i den sædvanlige Tid, indrettes ved Overgangen til 3. Klasse en egen Klasse med en efter deres Lærværdi ændret Undervisningsplan (paa Fagtabellen kaldet D-Klassen).

12.

Særdeles begavede og flinke Elever i Byfskolen, der i 12 Aars Alderen have været 1—2 Aar i øverste Klasse, aabnes der efter Indstilling af Skolekommissionen Afgang til en højere Undervisning, dels ved Fripladser i Realskolen ud over de for denne normerede, dels ved Understøttelse til at kunne søge Latinskolen. Paa lignende Maade bør der kunne finde Overgang Sted fra Byfskolens Pigeafdeling til „Betalingsskolen for Piger.“

13.

Da Antallet af Børn i Friskolen allerede nu er mellem 11—1200, og der ved Ophævelsen af den nuværende 2den Borger-Drengeskole hertil endvidere vil komme et Antal af mindst 100 Børn, er det indlysende, at der, naar Elevantallet i Klasserne skal indskrænkes efter den nye Plan, ikke vil blive tilstrækkelig Plads i den nuværende Friskolebygning, hvor for Tiden endog-
saa Overlærerboligen har maattet tages i Brug til Klasseværelser, og det vil derfor være nødvendigt, forinden Planen kan træde i Kraft, at opføre endnu en Bygning for Byfskolen med Bolig for denne Afdelings Overlærer og et Gymnastikhus, hvilken Bygning formentlig bør henlægges til Frederiksbjerg.

Da jeg har bragt i Erfaring, at det ærede Udvalg har en Plan under Udarbejdelse, der tilsigter en Omdannelse af den nuværende højere Borger-skole til en Realskole ved Siden af en Udvidelse og Forbedring i forskellige Retninger af Almueskolen, mener jeg, at det mulig kunde faa Betydning, at jeg, inden den ny Plan er forelagt Byraadet, kommer frem med et Tilbud, som jeg længe har haft under Overvejelse, men paa Grund af forskellige Forhold først nu ser mig i Stand til at komme frem med.

Jeg maa da først udtale som min Overbevisning, at Oprettelsen af en Kommune-Realskole, hvorved der for en særdeles moderat Betaling aabnedes ubemidlede Forældre Udgang til en fyldigere Undervisning for deres Børn, staar for mig som noget særdeles atraaelsæsværdigt. Det maa derfor ikke opfattes, som om det er min Mening at modarbejde en Plan, der gaar ud derpaa — tværtimod, jeg ønsker den alt muligt held, og det skulde paa Grund af min Interesse for Skolevæsenet, særlig i Aarhus, glæde mig meget, om den kunde føres igjennem.

Men for mig stiller det sig som tvivlsomt, om ikke en Plan, der, saa vidt mig bekjendt, gaar ud paa: 1) Oprettelse af Forberedelsesskoler med nye Bygninger og med tilhørende Lærerpersonele, 2) en Forøgelse af Timetallet i Almueskolen, navnlig saa at man kommer bort fra Halvdags Undervisningen, en Indstrænkning af Klassernes Elevantal, en deraf følgende Forøgelse af Lærerpersonelet og en maaste meget omfangsrig Ombygning af den nuværende Friskole, hvis Lokaler ere beregnede paa et betydeligt større Elevantal i Klasserne, og endelig 3) Oprettelse af en Realskole, en ny Bygning til den, et Lærerpersonele, der i Forhold til Skolens højere Maal og fyldigere Undervisning vel ogsaa maatte lønnes højere, og dette uden Forhøjelse af de nuværende lave Skolepenge, — at alt dette, endda bortset fra Pige-Borger-skolen, vil medføre saa store Pengekrav, at den hele Plan risikerer at strande paa de Betæneligheder, et saa betydeligt forøget Tilskud til Skolevæsenet vil fremkalde.

Det er Tanken herom, der leder mig, naar jeg, da jeg netop for Siden har Udsigt til at faa tilvejebragt et nyt og tidsvarende Lokale til den af mig bestyrede Realskole, tillader mig at henvende nedenstaaende til det ærede Udvalgs Overvejelse.

Jeg gaar nemlig ud fra, at den Plan, der, naar den forelægges i sin Helhed, maaste vil synes uoverkommelig, kan føres stykkevis igjennem. Jeg tænker mig da, at man skulde begynde med Almue-skolen, og dette saa meget mere, som det jo kun er lige over for denne, at Kommunen har lovmæssige Forpligtelser, og lade Realskolen foreløbig træde i Baggrunden, og naar det saa havde vist sig, at man, efter at have fuldsørt den Del af Planen, der vedrører Almue-skolen, endnu havde mere Raad, da tage fat paa Realskolen. Jeg vilde saa tilbyde Kommunen at besætte en Del Pladser i min Skole mod en modereret Betaling, og herved vilde den i og for sig rimelige Tanke, at begavede Børn, hvis Forældre ikke have Raad til at betale de af mig fordrede Skolepenge, kunde sættes i Stand til at opnaa en fyldigere Undervisning, der, naar Overgangen blev gjort i Tide, kunde endes omtrent ved Konfirmationsalderen, formentlig ske Fyldest.

Hvor mange Pladser der skulde tages, og hvor megen Moderation der skulde gives, maatte jo saa undergives nærmere Undersøgelse og Forhandling.

J Tilfælde af, at man skulde foretrække, at lade den nuværende højere Borger-skole blive staaende, medens man omordnede Almue-skolen og afventede Realisationen af den herhen hørende Plan og saa' de dermed følgende Udgifter, skulde jeg være villig til at modtage Elever, der skulde indstilles til den almindelige Forberedelses-examen af lavere Grad, ligeledes for moderat Betaling, hvorved formentlig i det mindste en Klasse og de med denne følgende Udgifter vilde spares.

Idet jeg beder det ærede Udvalg overveje ovenstaaende, tør jeg maaste ogsaa anmode det om at lade dette mit Forslag følge med den Indstilling til Byraadet, der i denne Sag agtes afgivet.

Aarhus den 20. Marts 1877.

Erhødigst

P. B. Fenger,
Cand. theol.,
Skolebestyrer."

Man besluttede at lade Sagen henligge i Skabet til Eftersyn for Medlemmerne. (Se Mødet den 2. Maj.)

^{75/78}. Fra Haandværkerforeningen forelaa et Andragende til Indenrigsministeriet om at maatte erholde en Andel af det Bølsb, der paa indeværende Aars Finanslov er bevilget til Rejsseunderstøttelser for

Haandværkere til Besøg paa Pariserudstillingen, for at Foreningen kunde foretage en Fordeling efter sit Skjøn.

Man vedtog at anbefale Andragendet.

— Endvidere behandles i dette Møde et Andragende fra en Ejer af en af Kommunens Jordlodder om at erholde Kontraktforholdet hævet, et Andragende fra en Politibetjents Enke om Huslejhjælp og en Udskyknings sag.

Mødet den 11. April.

^{40/77.} Byraadet underskrev den i forrige Møde vedtagne Indstilling til Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet. Indstillingen er saa lydende:

„Af Finantsloven for indeværende Aar har Byraadet med Beklagelse erfaret, at Ministeriet ikke har set sig i Stand til at gennemføre for i Aar Bevillingen til den paatænkte ny Kirke for den i Byen Aarhus nu indlemmede Del af Landdistriktet Frederiksbjerg. Vi haabe imidlertid, at Ministeriet ikke derfor vil tabe denne Sag af Sigte, og skulle tillade os, forhaabentlig i den nærmere Fremtid, at vende tilbage hertil med fornøjet Andragende i saa Henseende.

Sammen med Spørgsmaalet om Kirken staar imidlertid Spørgsmaalet om et tredje Sogn og en femte Præst, hvilken ubelukkende kunde hellige sine Kræfter til de høist uheldige kirkelige Forhold paa Frederiksbjerg, og i Byraadets tidligere Andragende til Ministeriet ere disse Punkter derfor ogsaa medtagne, idet vi dels tillode os at henlede Opmærksomheden paa, at Tidspunktet for en eventuel Forandring ved Sognenes Grænser netop iaar paa Grund af de mange Vakancer vilde være særdeles heldig valgt, og dels tillige at andrage paa et midlertidigt Bidrag til Forbedring af denne femte Præsts Lønning fra Statens Side eller fra kirkelige Fonds, i hvilken sidste Henseende vi særlig rettede Opmærksomheden paa de fra de større Præsteskald indbragne gejstlige Fonds, hvoraf der nu ved indeværende Aars Finanslov er stillet til Ministeriets Raadighed 25,000 Kroner.

Byraadet formener ikke for sit Bedkommende længere at turde udstyre disse efter vor Anskuelse særdeles vigtige og særdeles paatrængende Spørgsmaal, og er tillige enigt i det høist Ønskelige i, at den i Bero stillede Sag angaaende Omregulering af Grænsen imellem Domsognet og Frue Sogn norden for